

Назаренко Т. Г. , д-р пед. наук, професор,
завідувачка відділу навчання географії та економіки
Інституту педагогіки НАПН України м. Київ

РОЗРОБКА МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ В ГІМНАЗІЇ ТА ЛІЦЕЇ

Географія – це комплекс природничих та суспільних наук, що вивчає географічну оболонку Землі [2]. Сьогодні більше не перебуває в промисловій економіці, сьогодні спостерігається економіка знань та компетентностей. Саме міждисциплінарне навчання лежить в основі нових підходів до освіти. Реалізація міжпредметних та надпредметних змістових ліній в географічній та економічній освіті сприятиме формуванню в учнів прикладних соціокультурних компетентностей. Розроблена методика навчання географії та економіки через пропонувані інтегровані курси надає можливість учням гімназії та ліцею мислити глобально без прив'язки до навчального предмету і створює уявлення про міжпредметність та надпредметність, що забезпечує міждисциплінарне мислення про географічну картину світу [4, с. 4].

Навчальні курси за вибором забезпечують мотивацію, інтерес до навчання географії сприяють виробленню відповідних ціннісних орієнтацій, і здатності застосовувати географічні знання і вміння в реальних життєвих ситуаціях, що стосуватиметься й методичної підготовки майбутніх учителів географії, готуватиме їх до роботи в умовах НУШ [3].

Область географічного значення комплексна. Вона інтегрує біологічні, геологічні, економічні, соціальні, політичні та інші науки. Саме тому географія сьогодні не має чітко окреслених меж. Особливо це відчувається в системі шкільних дисциплін. Будь-який шкільний предмет вже сам по собі інтегрований. Фізична географія більше тяжіє до природничих дисциплін, а конструктивна (соціально-економічна) – більш гуманітарна, в результаті чого зміст фізичної географії все більше прагне до природознавства, а конструктивної – до суспільних дисциплін. Для виконання ідеї інтегрованості, навчальний зміст доцільно будувати з позицій єдності географії в логіці взаємодії і взаємозумовленості небесного, земного і людського початку нашої планети. Такий підхід дозволяє інтегрувати зміст географії на рівні створення комплексних курсів, методичною основою конструювання яких є традиційні поняття, закони, методи географічної науки. Такі поняття, як географічна оболонка, географічне середовище, географічна зона, географічний комплекс є інтегрованими. Вони характеризують певні зв'язки і поєднання природних, соціальних та економічних явищ і процесів на конкретній території. Можна виділити наступні дидактичні підстави введення в навчальний процес комплексних навчальних завдань:

- 1) необхідність введення світоглядного змісту, що дасть уявлення про комплексність значної частини проблем, з якими стикається людство і кожна людина окремо;

2) необхідність введення змісту, що відображає інтеграційні процеси в сучасній науці;

3) дидактична доцільність введення такого типу завдань регулюється принципом відповідності змісту освіти загальним принципам розвитку природи і суспільства.

Реалізувати інтегрований зміст географічної освіти в гімназії та ліцеї можливо за допомогою створення інтегрованих курсів за вибором для демонстрації наукової картини світу. Раніше це робилось за допомогою міжпредметних зв'язків. Міжпредметні зв'язки іноді розглядають лише з точки зору раціоналізації процесу навчання, економії сил і часу учнів, більш міцного засвоєння учнями знань з предметів, що вивчаються. Між тим основна задача встановлення міжпредметних зв'язків полягає в тому, щоб якісно підняти рівень знань, умінь та розвитку учнів шляхом більш глибокого проникнення в об'єктивно існуючі закономірні зв'язки в явищах природи та суспільства.

Як сказано в Держстандарті, характерною особливістю сучасного наукового пізнання поряд з диференціацією наук є міжнаукова взаємодія, взаємне проникнення наук, їх інтеграція і взаємозв'язок [1]. Ці об'єктивно існуючі міжнаукові зв'язки зумовлені збільшенням кількості міждисциплінарних об'єктів вивчення. У зв'язку з цим обговорюється ідея створення інтегрованих шкільних курсів. У разі її реалізації інтегрований урок стане однією з основних форм організації навчання. Взаємопроникнення ідей і методів різних наук є відмінною рисою нашого часу. Інтеграція, комплексний підхід необхідний для вирішення екологічних, економічних та соціальних проблем суспільства. У наш час взаємозв'язок природи й людини особливо актуальний. Але які б не були програмні вимоги та методичні вказівки, вони будуть здійснюватися насправді лише за умови, якщо вчитель буде досить обізнаний про сутності інтегрованих зв'язків, переконаний в необхідності їх і буде володіти практичними навичками здійснювати їх в роботі.

Список використаних джерел

1. Держстандарт базової середньої освіти. Режим доступу: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/novyj-derzhavnyj-standart-bazovoyi-serednoyi-osvity/>
2. Концепція географічної освіти в основній школі Електронний ресурс. Режим доступу <http://undip.org.ua/info/1023/>
3. Концепція Нової української школи <https://mon.gov.ua/tag/novaukrainska-shkola>
4. Курси за вибором з географії. Зміст і методичні рекомендації /уклад. Т. Г. Назаренко. – Х.: Вид. група «Основа», 2011. – 112 с.